

Nr 104.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 maj 1910 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län.

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen aflåten, till jordbruksutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (nr 212) af den 22 april 1910 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att följande sju till kungsladugården 3 ³/₈ mantal Väderbrunn nr 1 jämte Vålmstorp nr 1, ett torp, i Bergshammars socken af Södermanlands län hörande lägenheter, nämligen Tallstugan, Mosstugan, Tysk-torp eller Tyskstugan, Nederfallet, Öfverfallet, Krustorp nr 1 och Krustorp nr 2 må med i statsrådsprotokollet närmare angifna områden hvar för sig enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder m. m. meddelade närmare föreskrifter, från egendomen upplåtas med förbehåll om rätt, hvad Tallstugan beträffar, för änkan Emma Pettersson att i sin lifstid utan afgäld kvarbo i en å lägenheten befintlig henne tillhörig stugubyggnad och i fråga om Nederfallet för änkan Charlotta Nyberg att i sin lifstid utan afgäld hafva en henne tillhörig stugu-

byggnad kvarstående å lägenheten och disponera ett med ägofiguren nr 357 å kartan betecknad område äfvensom med villkor att lägenhetsinnehafvarna må tillförsäkras rätt att taga utfartsväg öfver stamhemmanets ägor samt dessutom innehafvaren af Tallstugan öfver Mosstugan, innehafvaren af Tyskorp öfver Nederfallet och Öfverfallet, innehafvarna af Nederfallet samt Krustorp nr 1 och 2 öfver Öfverfallet samt innehafvaren af Krustorp nr 1 öfver Krustorp nr 2.

Till förenämnda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

»Vid uppskattningsförrättning, som under år 1908 hållits å kungsladugården $3\frac{3}{8}$ mantal Väderbrunn nr 1 jämte Vålmstorp nr 1, ett torp, i Bergshammars socken af Södermanlands län för förnyad utarrendering från den 14 mars 1911 af nämnda egendom, hvilken lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, hafva uppskattningsmännen väckt förslag, att vissa lägenheter skulle skiljas från egendomen och försäljas.

Med anledning häraf har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 18 februari 1910 underställt det väckta förslaget Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och därvid öfverlämnat instrumentet öfver omförmälda uppskattningsförrättning och öfriga till ärendet hörande handlingar, däribland en af förste landtmätaren Herl. Rob. Linder år 1907 öfver inägorna till egendomen jämte rågångarna däromkring upprättad karta med tillhörande beskrifning.

Af de sålunda inkomna handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Ifrågavarande egendom, som är belägen 0,8 nymil från Nyköping och 0,5 nymil från Larslunds järnvägsstation, innefattar en areal af 383 hektar 90,1 ar.

Till egendomen höra följande sex torp, nämligen Tallstugan, Mosstugan, Tyskstugan eller Tyskorp, Nederfallet, Öfverfallet och Krustorp, af hvilka hvart och ett är bebyggt med kronan tillhöriga hus, däribland stuga och ladugård, som visserligen i regeln äro gamla och mindre ändamålsenliga men försvarligt underhållna. Inom området för Nederfallet finnes en lägenhet försedd med stuga tillhörande änkan Charlotta Nyberg. Jämlikt nådigt bref den 7 augusti 1903 har änkan Nyberg berättigats att intill nu löpande arrendeperiods utgång utan afgäld innehafva och bruka denna lägenhet. Å Tallstugan finnes en stugubyggnad, som uppförts af förre torparens änka, Emma Pettersson, utan annat medgifvande än af torpets nuvarande innehafvare, hennes son Aug. Johansson; och å Krustorp har förre banvaktaren A. G. Post en stugubyggnad. Härjämte finnas å samtliga torpen, med undantag af Mossstugan, åtskilliga öfverloppshus, tillhöriga egendomens arrendator.

Då torpen i fråga nästan undantagslöst befunne sig i svagt skick i fråga om åbyggnader och deras afkastning ej stode i rimlig proportion till eventuell nybyggnadskostnad, vore enligt uppskattningsmännens åsikt torpens bibehållande såsom torp ej lämpligt. Att fortsätta med dagsverks-skyldighet torde, om ej för ögonblicket så dock snart nog, visa sig vara så godt som ogörligt, och hellre än att stipulera kontanta arrenden för torpen med skyldighet för kronan att där verkställa nybyggnad, syntes det vara klokare att sälja dem i tid, medan byggnaderna ännu kunde hafva sitt värde för köpare. På grund häraf och med anmärkande att änkan Nybergs ofvanberörda lägenhet vore belägen så nära intill torpet Nederfallets öfriga byggnader, att ett undanskiftande af hennes område ej gärna kunde ske, men att Posts byggnad vore belägen i ett hörn af egendomen nära intill främmande ägor, hvadan det ej behöfde vara till någon olägenhet att afskilja ett område åt honom, hafva uppskattningsmännen föreslagit afsöndring och försäljning af torpen, därvid af Krustorp skulle bildas två lägenheter en större och en mindre, hvilken senare, här denna benämnd Krustorp nr 1, borde hembjudas Post till inlösen.

Enligt uppskattningsmännens förslag skulle de särskilda afsöndringarna omfatta vissa å ofvan oförmälda karta med röda heldragna gränslinjer angifna områden. Afsöndringarna skulle innefatta:

Litt. A Tallstugan: en sammanlagd areal af 26 hektar 20,5 ar, hvaraf 28,3 ar tomt, 10 hektar 30,2 ar åker, 2 hektar 95,4 ar äng och odlingsmark, 12 hektar 27 ar afrösningsjord och 39,6 ar impediment;

Litt. B Mosstugan: en sammanlagd areal af 18 hektar 14 ar, hvaraf 10 hektar 33,1 ar åker, 42,8 ar äng, 7 hektar 7,6 ar afrösningsjord samt 30,5 ar impediment;

Litt. C Tysktorp eller *Tyskstugan:* en sammanlagd areal af 12 hektar 44,5 ar, hvaraf 34,9 ar tomt och trädgård, 4 hektar 42,8 ar åker, 18,4 ar äng och odlingsmark, 7 hektar 37,2 ar afrösningsjord och 11,2 ar impediment;

Litt. D Nederfallet: en sammanlagd areal af 13 hektar 56,7 ar, hvaraf 25 ar tomt och trädgård, 6 hektar 18,5 ar åker, 60,7 ar äng och odlingsmark, 6 hektar 42,5 ar afrösningsjord och 10 ar impediment;

Litt. E Öfverfallet: ägofigurerna nr 332—337, 340—350, 421 samt delar af nr 297, 298, 299, 331, 338, 422 och 423 med en sammanlagd areal af 19 hektar 8,9 ar, hvaraf 35 ar tomt och trädgård, 7 hektar 55,7 ar åker, 10 hektar 90,4 ar afrösningsjord och 27,8 ar impediment;

Litt. F Krustorp nr 1: ägofigurerna nr 303, 318 samt delar af

nr 317 och 423 med en sammanlagd areal af 18,2 ar, hvaraf 9,6 ar tomt och åker, 4 ar betesmark och 4,6 ar impediment, samt

Litt. F' Krustorp nr 2: ägofigurerna nr 300—302, 304—316, 319—330 samt delar af nr 299, 317, 331 och 423 med en sammanlagd areal af 19 hektar 83,1 ar, hvaraf 11 hektar 43,4 ar åker och tomt, 1 hektar 97,8 ar odlingsmark, 6 hektar 24,5 ar afrösningsjord och 17,4 ar impediment.

Dessa till försäljning föreslagna områden hafva af uppskattningsmännen åsatts följande saluvärden nämligen: litt. A Tallstugan 6,600 kronor, däraf 2,565 kronor för växande skog, litt. B Mosstugan 4,500 kronor, hvaraf 910 kronor för växande skog, litt. C Tysktorp eller Tyskstugan 3,200 kronor, däraf 1,355 kronor för växande skog, litt. D Nederfallet 3,500 kronor, däraf 880 kronor för växande skog, litt. E Öfverfallet 7,350 kronor, däraf 2,825 kronor för växande skog, litt. F Krustorp nr 1 100 kronor samt litt. F Krustorp nr 2 6,900 kronor, däraf 795 kronor för växande skog.

Uppskattningsmännen hafva vidare föreslagit, att förbehåll måtte göras vid försäljningen af Tallstugan, att änkan Pettersson skulle få i sin lifstid utan afgäld kvarbo i sin därå befintliga stugubyggnad, hvar efter densamma skulle tillfalla jordens ägare, och vid försäljningen af Nederfallet, att änkan Nyberg skulle likaledes i sin lifstid utan afgäld få hafva sin stugubyggnad kvarstående och disponera ägofiguren nr 357 å kartan, hvarefter lägenhetens ägare skulle få lösa byggnaden för 200 kronor eller ock för det pris tre skiljemän bestämde; och hafva uppskattningsmännen, under förutsättning att hembud till åsatta saluvärdet kunde medgifvas ofvanbemälde Johansson, som nu innehade Tallstugan och syntes äga del i förberörda stugubyggnad därå, tillstyrkt, att sådant hembud lämnades honom.

Sedan ofvanbemälde Post erhållit sådant föreläggande, som omförmäles i 6:te punkten af nådiga skrifvelsen den 25 september 1896, har han inom förelagd tid inkommit med skriftlig af vederbörlig borgen åtföljd förklaring, att han är villig att för en köpeskilling, motsvarande det åsatta saluvärdet, inköpa lägenheten Krustorp nr 1.

Lika med uppskattningsmännen och på de af dem anförda skäl har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet ansett synnerligen lämpligt, att ofvan angifna lägenheter fränskildes egendomen och försåldes med de af uppskattningsmännen föreslagna förbehåll dock med undantag för det, som anginge, att änkan Petterssons byggnad skulle efter hennes död kostnadsfritt tillfalla jordägaren, för hvilket förbehåll något giltigt skäl syntes Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke förefinnas, enär bygg-

naden då rättvisligen torde böra tillfalla änkan Petterssons närmaste arfvingar; och har Kungl. Maj:ts befallningshafvande förklarar sig anse lägenheternas uppskattade försäljningsvärden skäliga.

Enligt utredning, som landtmäteristyrelsen på domänstyrelsens begäran verkställt i fråga om ofvan omförmälda torpet Vålmostorp nr 1, är detta i kronans jordebok upptaget såsom själfständig kronolägenhet med anteckning, att detsamma lyder under kungsladugården Väderbrunn. Landtmäteristyrelsen har ansett utredningen gifva vid handen såsom sannolikt, att kronojordslägenheten Vålmostorp nr 1 motsvarade ett till kungsgården hörande torp kalladt Tysktorp eller Tyskstugan, som återfinnes å en åren 1692—1693 upprättad karta och som omfattar större delen af de ägor, hvilka å förste landtmätaren Linders ofvanåberopade karta redovisats under lägenheten Tysktorp; och har landtmäteristyrelsen anfört, att, därest detta antagande finge anses riktigt, lägenheten Vålmostorp nr 1, som vore ursprungligen uppodlad på Bergshammars bys ägor, icke kunde anses hafva med kungsladugården sammanblandade ägor utan vore att anse såsom en själfständig, enstaka lägenhet.

I sin ofvannämnda underdåniga skrifvelse har domänstyrelsen anfört.

Vid föredragning inför domänstyrelsen af föreliggande afsöndringsförslag hade det synts styrelsen, att de områden, som enligt förslaget af egendomens i ett sammanhang liggande utmark skulle tilläggas lägenheterna Tallstugan, Mosstugan, Tyskstugan och Nederfallet, vore onödigt stora, helst som de icke betingades af belägenheten och önskvärdheten att erhålla lämpliga gränser för försäljningslotterna såsom förhållandet vore med ett par af de öfriga till försäljning ifrågasatta lägenheterna. Styrelsen hade därför ansett det lämpligare, att utmarksområdena för förstberörda fyra lägenheter begränsades på sätt å kartan af vederbörande landtmätare efter styrelsens anvisning med mörkstreckade röda linjer angifvits. Enligt den beskrifning öfver de sålunda ändrade områdena för ifrågavarande lägenheter, som härjämte af landtmätaren på styrelsens föranstaltande uppgjorts, komme lägenheterna i sin helhet att omfatta:

Litt. A Tallstugan: ägofigurerna nr 217—271, 276—285, 287 och 417 samt delar af nr 286, 288, 289, 291, 416 och 432 med en areal af 20 hektar 49,4 ar, däraf 28,3 ar tomt och trädgård, 10 hektar 30,2 ar åker, 2 hektar 95,4 ar äng, 6 hektar 55,9 ar betesmark och 39,6 ar impediment;

Litt. B Mosstugan: ägofigurerna nr 202—216, 272—275 och 433 samt delar af nr 201, 291, 292, 416, 418 och 432 med en areal af 14

hektar 67 ar, däraf 10 hektar 33,1 ar åker, 42,8 ar äng, 3 hektar 58,9 ar betesmark och 32,2 ar impediment;

Litt. C Tyskorp: ägofigurerna nr 383—410 samt delar af nr 291, 294, 376, 377, 379, 380, 419 och 420 med en areal af 11 hektar 34,4 ar, däraf 34,9 ar tomt och trädgård, 4 hektar 42,8 ar åker, 18,4 ar äng och odlingsmark, 6 hektar 29,1 ar betesmark samt 9,2 ar impediment; och

Litt. D Nederfallet: ägofigurerna nr 351—375, 378, 381, 382 samt delar af nr 294, 296, 376, 377, 379, 380 och 420 med en areal af 13 hektar 24,7 ar, däraf 25 ar tomt och trädgård, 6 hektar 18,5 ar åker, 60,7 ar äng och odlingsmark, 6 hektar 10,5 ar betesmark och 10 ar impediment.

Då detta förslag skilde sig från uppskattningsmännens hufvudsakligen allenast i afseende å afrösningsjorden, hade ändring i de saluvärden för lägenheterna, hvartill uppskattningsmännen kommit, af domänstyrelsen ansetts böra ske endast beträffande afrösningsjorden; och hade styrelsen därefter låtit genom vederbörande jägmästare saluvärdera ståndskogen å de förändrade områdena, hvarvid densamma beräknats å Tallstugan till 975 kronor, å Mosstugan till 340 kronor, å Tyskorp till 985 kronor och å Nederfallet till 715 kronor. Lägges så därtill värdet af själfva marken, beräknadt efter samma pris per hektar, som uppskattningsmännen upptagit för afrösningsjord eller 50 kronor, blifver sammanlagda saluvärdet i jämnadt tal för Tallstugan 4,720 kronor, för Mossstugan 3,750 kronor, för Tyskorp 2,790 kronor och för Nederfallet 3,300 kronor.

Enligt infordradt yttrande från domänintendenten hade denne tillstyrkt, att innehafvaren af Tallstugan, ofvannämnde Johansson, samt innehafvarne af Nederfallet Johan Albert Ceder och af Öfverfallet Karl Gustaf Pettersson, beträffande hvilka samtliga föreläge sådana förutsättningar, som enligt de förändrade grunder för upplåtande af lägenheter från kronoegendomar, hvilka skola tillämpas från och med innevarande år, erfordrades för företrädesrätt vid upplåtelsen, måtte tillerkännas optionsrätt vid försäljningen.

Med erinran att med afseende å hvad landtmästerstyrelsen anført beträffande lägenheten Tyskorp, densamma med det område, som enligt domänstyrelsens ofvanberörda förslag skulle höra därtill, komme att omfatta, förutom den kameralt själfständiga lägenheten Vålmstorp nr 1, jämväl mark, som borde afskiljas från kungsladugården Väderbrunn, har domänstyrelsen, som delat den af Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalade mening i fråga om dispositionen efter änkan Petterssons död af den henne tillhöriga byggnaden å Tallstugan samt anslutit sig till

domänintendentens uppfattning beträffande hembud till vissa lägenhetsinnehafvare, i öfrigt biträdt uppskattningsmännens förslag.»

Utskottet har icke något att erinra mot ifrågavarande framställning och får därför hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 maj 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
